

ליקוטי אבות

דברי תורה מלוקטים בלשונם מתוך

ספרי רבותינו הקדושים זי"ע מאיזביצא ראדזין

על מסכת אבות

(פרק א, משנה א)

א. משה קבל תורה מסיני, ומסרה ליהושע, ויהושע לזקנים, וזקנים לנביאים, ונביאים מסרוה לאנשי כנסת הגדולה. הם אמרו שלשה דברים: הווי מתונים בדין, והעמידו תלמידים הרבה, ועשו סג לתורה:

משה קבל תורה מסיני, ומסרה ליהושע [א, א]

זה ידע משה, שכמו שהוא לא היה יכול לקבל אור השם יתברך בלא הסתר, כמו כן מוכרח גם שיהיה הפסק בינו ובין ישראל, והוא יהיה ממוצע באמצע. וכן אין בכוח שום נביא לקבל אור של משה רבנו ע"ה, בלא מסווה והסתר.

וזהו שנאמר¹ 'נביא.. מקרבה מאחיה פמני יקים.. היינו שיקבל ממה, כמו שמשנה קיבל מהשם יתברך, כדאיתא בזוהר הקדוש: 'ועם כל דא, מאן דלא קבל ממאריה אלא משלוחיה, איפא אפרשותא.. משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע.. פסיהרא משמשא' (=תרגום: עם כל זאת שאמרנו, מי שלא קיבל מאדונו אלא משלוחו, יש הפרש ביניהם, כפי ששנינו 'משה קבל תורה מסיני, ומסרה ליהושע, היינו כמו הלבנה שמקבלת אורה מן השמש), והיינו דרך מסווה והסתר. וכן הנביא לא היה יכול להראות אורו לישראל בלא מסווה והסתר, כמו שאמר הנביא³ 'וישם פי פחרב חדה' (=היינו) שאין בכוח ישראל לקבל האור של הנבואה בלא מסך והסתר. ועל כן אמר להם השם יתברך⁴ 'היטיבו כל-אשר דברו'.

[בית יעקב, פרשת יתרו, אות קכז]

¹ דברים יח, טו.

² זוה"ק קדושים, דף פב ע"ב.

³ ישעיה מט, ב.

⁴ דברים ה, כה, כשבקשו ישראל שה' ידבר עמם דרך משה רבנו.

..והנה בעת שניתנה התורה לישראל, ניתן להם הפשט והסוד ביחד, וכל אחד הביין בפשט ובסוד כפי השגתו כדאיתא בזוהר הקדוש⁵: **וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֶת פִּלְ-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה** – **כָּל אֵינֹן טַעֲמִין, כָּל אֵינֹן רְזִין, כָּל אֵינֹן סְתָרִין, גְּזָרִין, וְעוֹנָשִׁין, 'לֵאמֹר' – לְמַהוּ יְרוּתָא לְכַלָּא**. [=תרגום: השם יתברך דבר עמם דיבור שכולל כל אלו הטעמים וכל אלה סודות הנסתרים, גזרות ועונשים, שיהיו מורשה לכל]. וכן נתרבה דעת התורה בדור דעה דור המדבר, כי כל הדור הזה היה 'דור דעה'.

ובמיתת משה רבנו ע"ה נתמעט אור תורה שבכתב, כדאיתא ב'זוהר הקדוש': **בְּשַׁעֲתָא דְּמִית מֹשֶׁה, אֶתְחַשֵּׁךְ שְׁמֵשׂא בְּטִיהָרָא, וְאֲנַעֲלַת תּוֹרָה שְׁבַכְתָּב נְהוּרָהָא דְּאַסְפַּקְלִרְיָאָה דְּנְהָרָא** (=תרגום: בשעה שמת משה, חשך בטהרו, וננעלה תורה שבכתב שהיא אספקלריה המאירה) שקדושת נביאים, היא קטנה מקדושת תורה.

אכן אז התחיל להאיר 'תורה שבעל פה' שהיא נמשלה לירח המקבל מהשמש, שכל זמן שהשמש זורח אין אור הירח ניכר, וכשבא השמש אז יתגלה אור הירח. והנביאים הם האירו לאור תורה שבעל פה כדאיתא ב'זוהר הקדוש'⁶: **וְעַם כָּל דָּא, מֵאֵן דְּלֵא קְבִיל מִמַּאֲרִיָּה אֶלָּא מְשִׁלּוּחִיָּה, אֵיפָא אֶפְרָשׁוּתָא, וּמֵאֵי אֶפְרָשׁוּתָא אֵיפָא בֵּין דָּא לְדָא, דְּהָא כְּתִיב 'מֹשֶׁה קָבַל תּוֹרָה מִסִּינַי, וּמִסְרָהּ לִיהוֹשֻׁעַ', אֲנָא קְבִילָנָא וּלְבַתֵּר מִסְרָנָא לְכַלְהוּ, וְהָכִי מֵאֵן דְּמִקְבַּל מֵאַחֲרָא, כְּקַבְּלַת סִיְהָרָא וְכּוֹכְבֵיָא מִשְׁמֵשׂא, וּבְהָאֵי קְבוּל אֶתְמַלִּי** (=היינו שהמקבל מאחר דומה לירח וכוכבים, שמקבלים אורם מהשמש, ורק מכוח קבלה זו הם מאירים).

וכן בכל סדר הקבלה מה שנשתלשל, הוא בסדר משפיע ומקבל, שהדורות מתמעטין כדאיתא במסכת שבת⁷ 'אם ראשונים בני מלאכים, אנו בני אנשים, ואם ראשונים בני אנשים, אנו כחמורים'. וכן סדר הקבלה יהושע לזקנים, וזקנים לנביאים ראשונים, ונביאים ראשונים לנביאים אחרונים.. וכן הגיע סדר הקבלה עד אנשי כנסת הגדולה.

[הקדמת "אורחות חיים" לספר הקדוש 'בית יעקב' על ספר בראשית]

...אבל אנו ישראל בני אברהם יצחק ויעקב שיש לנו קבלה ומסורת, כידוע שתורה שבעל פה אינו דווקא הש"ס ושאר ספרי חז"ל שכבר באו בכתובים או בדפוס, אלא כל פירוש או הנהגה טובה אשר יש לישראל מהוריו או ממוריו [אם הוא רק שלא כנגד התורה הקדושה], בגדר תורה שבעל פה וקבלה נכנס, ונצטוונו בזה בלאו ד'לא תסור מן הדבר...'¹⁰.

⁵ יתרו דף פ"ג ע"ב.

⁶ שמות כ, א.

⁷ תרומה דף קנו.

⁸ קדושים דף פב ע"ב.

⁹ דף קיב ע"ב.

¹⁰ דברים יז, יא.

3

ומסוג זה קריאת צורת **א** בשם **אלף**, וצורת **ב** בשם **בית**, וכן כל האותיות. ופירוש ה'לא' שלילה, ו'הן' חיוב, והתחלת ספירת השבוע ליום השביעי ממנו להחזיקו ליום השבת ולקדשו, כל אלה ודומיהם הרבה, אשר לא נוכל להציל ידיעתו מן הספר ונדע רק במסורה מאבותינו ומלמדינו, אשר נאמר כי הוא ממשה מסיני איש מפי איש.

וגם פירוש 'תכלת' מה היא מהותה, נודע וברור לכל תינוק מישראל ההולך לבית הספר כשלומד בתורת משה בתיבת 'תכלת' מפרש לו מלמדו 'בְּלֹאָהּ וּוְאֶהֱלִי' [=צמר כחול], וידיעת בית רבו שמה ידיעה, והרי יש לנו קבלה ומסורת בפירוש מראית וצבע התכלת. ומה לנו להיכנס בחקירות שלא יועילו ולא יגרעו? שהרי אפילו יבוא גאון וחכם, וירבה כחול ראיות היפך הקבלה והמסורה, אסור לנו לשמוע אליו, ומוזהרים אנו על זה בלאו ד'לא תסור'.

[רבנו 'אורחות חיים' זי"ע, בהקדמה לספרו 'עין התכלת']

הא דאמרינן כמה פעמים בש"ס 'אם יבוא אליהו ויאמר' או 'לכשיבוא אליהו ויברר'.. אין הכוונה שיתברר בנבואה, אלא הכוונה שאז יחיו המתים ומשה רבנו עמהם כהא דיומא¹¹ ונדה¹² יעו"ש, וזהו בכוח התורה שמשה רבנו ע"ה יגיד לנו מה שמקובל מאז מסיני. וכן הוא להדיא בזוהר הקדוש¹³, שכל מה שיברר אליהו בהלכה יהיה מפי משה רבנו ע"ה, והוא לא ישמש רק לפה ולמתורגמן ע"ש.

[מאמר 'פתיל תכלת', קונטרס שער התשובה, אות ב]

מֹשֶׁה קִבֵּל תּוֹרָה מִסִּינַי, וּמִסֵּרָהּ לַיהוֹשֻׁעַ

"וְדַבֵּר ה' אֶל־מֹשֶׁה פָּנִים אֶל־פָּנִים, כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ.. וּמִשְׁרָתוֹ יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נוּן נָעַר, לֹא יָמִישׁ מִתּוֹךְ הָאֵהָל" [שמות לג, יא]

העניין בזה, שמהיכא נתפעל הדבר שידבר ה' אל משה 'פָּנִים אֶל־פָּנִים כַּאֲשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ? על ידי שמשרתו יהושע בן נון לא מש מתוך האהל.

והוא, כי באמת היה למשה רבנו ע"ה דברי תורה גבוהים מה שלא היה ליהושע שום תפיסה בהם. אכן שהיה לו טובת עין, ורצה להבינם וללמדם ליהושע, לזה צמצם את עצמו ליתן מקום ליהושע שיבין הדברי תורה בתפיסתו, כי אם לא היה ליהושע

¹¹ ה, ב. כיצד מלבישן (לכוהנים) לעתיד לבוא? לעתיד לבוא נמי, לכשיבואו אהרן ובניו ומשה רבנו עמהם וגו'.

¹² ע, ב. לעתיד לבוא צריכין (מתים שיחיו) הזאה שלישי ושבעי או לא? אמר להן, לכשיבוא משה רבנו עמהם..

¹³ פרשת צו, דף כח ע"א: "הא חזינא דאתמר הכול יהא מונח עד שיבוא אליהו.. כגוונא דאתמר באהרן 'הוא יהיה לך לפה' (שמות ד טו) דאיהי אורייתא דעל פה.. ואליהו יהיה לי לפה, ייתי לתקנא כל אלין ספקות ולפרקא לון", ע"כ

הבנה בהם, אם כן למה לא מש מתוך אוהלו של משה? ועל ידי זה הטובת עין שהיה למשה רבנו ע"ה עם יהושע, נתפעל רצון השם יתברך שיתנהג גם עמו בטובת עין, ליתן מקום למשה רבנו ע"ה שיבין הדברי תורה בתפיסתו.

כי בהדברי תורה של השם יתברך, אין שום כוח אף במשה רבנו ע"ה להבין. אכן השם יתברך הרכין וצמצם אורו, ונהג עמו טובת עין שדיבר עמו כאשר ידבר איש אל רעהו פנים אל פנים, שיהיה לו תפיסה בדברי תורה שדיבר אליו השם יתברך. וזהו שתרגם [שם] 'וּמְתַמְלֵל ה' עַם מֹשֶׁה' כמו שנדבר מעצמו, שהשפיל עצמו למשה על ידי הטובת עין שהיה למשה בשביל יהושע.

והנה לדור המדבר היה גם כן תפיסה בהדברי תורה שיצאו מפי משה בעצמו. אכן ראה [=משה] שהדורות הבאים לא יוכלו לקבל הדברי תורה ממנו כמו שהוא אומר, לכן צמצם עצמו 'וּמְסַרְהָ לַיהוֹשֻׁעַ' שעל ידי זה יהיה גם לדור אחר הבנה ותפיסה בהם. וזהו פחיתות גדול להשפיל עצמו ממעמדו, כמו השמש כשמשפעת לסיהרא [=ללבנה] שצריכה לצמצם גודל בהירותה ולהשפיל את עצמה, אז תוכל להשפיע לסיהרא. וכן היה משה רבנו ע"ה מצמצם את גודל הבנתו וחכמתו ללמד ליהושע דברי תורה, שיהיה לו הבנה ותפיסה בהם. וגם לדור אחרון היה הבנה ותפיסה בדברי תורה שיצאו מפי יהושע, וזה פעל שהשם יתברך השפיל עצמו בשבילו. וזה [פירושו] הפסוק 'וְדַבֵּר [ה'] אֶל־מֹשֶׁה.. וּמְסַרְתוּ יְהוֹשֻׁעַ.. לֹא יִמִּישׁ מִתוֹךְ הָאֵהָל'.

[בית יעקב, פרשת כי תשא, אות מו]

הָיוּ מִתּוֹנִים בְּדִין, וְהֶעֱמִידוּ תְלִמִּידִים הֶרְבֵּה, וְעָשׂוּ סִיג לַתּוֹרָה..

'הָיוּ מִתּוֹנִים בְּדִין' היינו, אף בדבר שידוע לך שהדין עמך, אף על פי כן תהיה מתון ותתיישב עוד הפעם קודם שתגמור. וזה שהיו הסנהדרין מלינים את הדין¹⁴, אף שהיו יודעים שהדין עמם היו מלינים אותו, כדי לברר שכן רצון השם יתברך נוטה למה שדנו, כי היו מוכנים באם ישלח השם ללבם איזה ראיות לזכות, יזכו אותו.

'וְהֶעֱמִידוּ תְלִמִּידִים הֶרְבֵּה', לאפוקי מרבן גמליאל שאמר כל מי שאין תוכו כברו אל יכנוס לבית המדרש¹⁵, כי כתוב¹⁶ 'וְצַפַּן לְיִשְׂרָאֵל תּוֹשִׁיָהּ, וּקְרִינָן 'יִצְפָּן' בּיו"ד, 'וצפון' מורה כרבן גמליאל, היינו שמזהיר לאדם שלא ילמד רק לישרים 'וצפון' באינם ישרים צריך לצפון הדברי תורה, 'ויצפון' ביו"ד מורה על 'העמידו תלמידים הרבה' ולא תירא משאינם מהוגנים, כי 'יצפון' קאי על השי"ת, היינו שאתה תלמד בשווה, והשם יתברך יסתיר ממי שאינו ראוי, אף שישמע לא ילמדו ממך.

'וְעָשׂוּ סִיג לַתּוֹרָה' מורה שתעמוד על כל דבר שיאונה לנגדך תעמוד על שורשו, ותעשה תיכף סייג לזה ויתבטל. [מי השלוח, חלק ראשון, מסכת מגילה]

¹⁴ סנהדרין לב, א: "דיני נפשות גומרים בו ביום לזכות (פרש"י: אם זיכוהו בו ביום), וביום שלאחריו לחובה..".

¹⁵ ברכות כח, א.

¹⁶ משלי ב, ז.